University of Mumbai

No. AAMS(UG)/ 61 of 2021-22

CIRCULAR:-

Attention of the Principals of the Affiliated Colleges, the Head of the University Departments and Directors of the Recognized Institutions in Faculty of Humanities is invited to the syllabus uploaded by Academic Authority Meetings and Services which was accepted by the Academic Council at its meeting held on June, 2016 **vide** item No. 4.41 relating to the revised syllabus as per the (CBCS) of M.A. Part - I (Marathi) .

They are hereby informed that the recommendations made by the Board of Studies in Marathi at its online meeting held on 9th June, 2021 vide Item No. 2 and subsequently passed by the Board of Deans at its online meeting held on 11th June, 2021 vide item No. 5.39 (R) have been accepted by the Academic Council at its meeting held on 29th June, 2021 vide item No. 5.39 (R) and that in accordance therewith, the revised syllabus as per the (CBCS) of M.A. (Marathi) – Sem I and II has been brought into force with effect from the academic year 2021-22 accordingly. (The same is available on the University's website www.mu.ac.in).

MUMBAI – 400 032
22nd September, 2021

(Dr. B.N.Gaikwad)
I/c REGISTRAR

To
The Principals of the Affiliated Colleges the Head of the University Departments and Directors of the Recognized Institutions in Faculty of Humanities.

A.C/5.39 (R) 29/06/2021

****

No. AAMS(UG)/ 61 -A of 2021-22 MUMBAI-400 032 22nd September, 2021

Copy forwarded with Compliments for information to:-

1) The Dean, Faculty of Humanities,
2) The Chairman, Board of Studies in Marathi,
3) The Director, Board of Examinations and Evaluation,
4) The Director, Board of Students Development,
5) The Co-ordinator, University Computerization Centre,

(Dr. B.N.Gaikwad)
I/c REGISTRAR

Copy to :-

1. **The Deputy Registrar, Academic Authorities Meetings and Services (AAMS),**
2. **The Deputy Registrar, College Affiliations & Development Department (CAD),**
3. **The Deputy Registrar, (Admissions, Enrolment, Eligibility and Migration Department (AEM),**
4. **The Deputy Registrar, Research Administration & Promotion Cell (RAPC),**
5. **The Deputy Registrar, Executive Authorities Section (EA),**
6. **The Deputy Registrar, PRO, Fort, (Publication Section),**
7. **The Deputy Registrar, (Special Cell),**
8. **The Deputy Registrar, Fort/ Vidyanagari Administration Department (FAD) (VAD), Record Section,**
9. **The Director, Institute of Distance and Open Learning (IDOL Admin), Vidyanagari,**

They are requested to treat this as action taken report on the concerned resolution adopted by the Academic Council referred to in the above circular and that on separate Action Taken Report will be sent in this connection.

1. **P.A to Hon'ble Vice-Chancellor,**
2. **P.A Pro-Vice-Chancellor,**
3. **P.A to Registrar,**
4. **All Deans of all Faculties,**
5. **P.A to Finance & Account Officers, (F.& A.O),**
6. **P.A to Director, Board of Examinations and Evaluation,**
7. **P.A to Director, Innovation, Incubation and Linkages,**
8. **P.A to Director, Board of Lifelong Learning and Extension (BLLE),**
9. **The Director, Dept. of Information and Communication Technology (DICT) (CCF & UCC), Vidyanagari,**
10. **The Director of Board of Student Development,**
11. **The Director, Department of Students Walfare (DSD),**
12. **All Deputy Registrar, Examination House,**
13. **The Deputy Registrars, Finance & Accounts Section,**
14. **The Assistant Registrar, Administrative sub-Campus Thane,**
15. **The Assistant Registrar, School of Engg. & Applied Sciences, Kalyan,**
16. **The Assistant Registrar, Ratnagiri sub-centre, Ratnagiri,**
17. **The Assistant Registrar, Constituent Colleges Unit,**
18. **BUCTU,**
19. **The Receptionist,**
20. **The Telephone Operator,**
21. **The Secretary MUASA**

for information.

Cover Page

AC____________

Item No. _______

UNIVERSITY OF MUMBAI

Syllabus for Approval

Sr. No.	Heading	Particulars
1	Title of the Course	**M.A. – I (MARATHI)**
2	Eligibility for Admission	**B.A. Pass**
3	Passing Marks	**40**
4	Ordinances / Regulations (if any)	**Nil**
5	No. of Years / Semesters	**01 (Two Semester)**
6	Level	**P.G.**
7	Pattern	**Semester**
8	Status	**Revised**
9	To be implemented from Academic Year	**From Academic Year 2021-22**

Name & Signature of BOS Chairperson :

Name & Signature of Dean: ________________________________

UNIVERSITY OF MUMBAI

Revised Syllabus
(Choice Based Credit System, CBCS)
Program: M.A.
Sem. I & Sem. II
Course: Marathi
From 2021-22 to 2023-24

एम.ए. – भाग १ (सत्र १ व २)

मराठी

अभ्यासक्रम (निवडप्रधान श्रेयांकन पद्धती)

२०२१-२२ ते २०२३-२४

मुंबई विद्यापीठ

एम.ए. – भाग १ (सत्र १ व २)

मराठी

अभ्यासक्रम (निवडप्रधान श्रेयांकन पद्धती) २०२१-२२ ते २०२३-२४

Course Code	Course	No of Credits
सत्र १ ले		
PAMAR १०१	अभ्यासपत्रिका क्र. १. साहित्यशास्त्र भाग - १	६
PAMAR १०२	अभ्यासपत्रिका -२ उपयोजित समीक्षा- भाग १	६
PAMAR १०३	अभ्यासपत्रिका ३. आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास - भाग १ (१९४५ ते २०००)	६
PAMAR १०४	अभ्यासपत्रिका क्र. ४ भाषाविज्ञान - भाग १	६
सत्र २ रे		
PAMAR १०५	अभ्यासपत्रिका क्र. ५. साहित्यशास्त्र - भाग २	६
PAMAR १०६	अभ्यासपत्रिका -६ उपयोजित समीक्षा - भाग दोन	६
PAMAR १०७	अभ्यासपत्रिका ७. आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास - भाग २	६
PAMAR १०८	अभ्यासपत्रिका क्र. ८ भाषाविज्ञान - भाग दोन	६

मुंबई विद्यापीठाने शैक्षणिक वर्ष २०१६-१७ पासून निवडप्रधान श्रेयांकन पद्धतीचा स्वीकार केला आहे. त्या धोरणास अनुसरून एम.ए. भाग १, मराठी; सत्र १ व २ साठी पुढीलप्रमाणे अभ्यासक्रमाची रचना करण्यात आली आहे. प्रस्तुत अभ्यासक्रम हा एम.ए. - शिकवणाऱ्या सर्व केंद्रास शैक्षणिक वर्ष २०२१-२२ पासून लागू राहील.

SEMESTER - 1, PAPER NO I (PAMAR 101)

एम.ए.भाग १, मराठी, सत्र पहिले, श्रेयांकने ६, व्याख्याने ६०

साहित्यशास्त्र भाग - १

संकल्पना :

साहित्य, साहित्यनिर्मिती याविषयक अनेकविध दृष्टिकोणांतून विचार करण्याची दृष्टी विद्यार्थ्यांमध्ये निर्माण करणे तसेच पाश्चात्य, भारतीय आणि मराठी साहित्यशास्त्रातील महत्त्वाच्या सिद्धांतांचे व संकल्पनांचे यथायोग्य ज्ञान अभ्यासकांपर्यंत पोहचविणे. विद्यार्थ्यांमध्ये साहित्यविषयक समज निर्माण व्हावी. साहित्यविचारांतील वेगवेगळ्या प्रवाहांचे ज्ञान प्राप्त होऊन विद्यार्थ्यांची साहित्यविचार आणि समीक्षा या विषयीची व्याप्ती वाढावी; असा या अभ्यासपत्रिकेचा उद्देश आहे.

घटक १ :साहित्याचे स्वरूप आणि विविध व्याख्या : **श्रेयांकने २, व्याख्याने २०**

१) अ) पाश्चात्य, आ) संस्कृत व क) मराठी परंपरामधील स्वरूप व व्याख्या.
२) साहित्यकृतीची विविध अंगे.
३) साहित्यकृतीतील अनुभवाची वैशिष्ट्ये - अनुभवाधिष्ठिता आणि कल्पनाधिष्ठितता.

घटक २ :साहित्याचे प्रयोजन : **श्रेयांकने २, व्याख्याने २०**

१. साहित्यप्रयोजन - पाश्चात्य, संस्कृत आणि मराठी
२. साहित्यप्रयोजन - लौकिकतावादी भूमिका - सत्य, ज्ञान, नीती बांधिलकी आणि जीवनासाठी कला.
३. साहित्यप्रयोजन - स्वायत्ततावादी भूमिका - सौदर्यनिर्मिती - कलेसाठी कला आणि आविष्कारवादी सिद्धांत.

घटक ३ :साहित्य निर्मितीप्रक्रिया आणि आस्वादप्रक्रिया; **श्रेयांकने २, व्याख्याने २०**

१) साहित्य निर्मितीप्रक्रिया - भारतीय परंपरेतील प्रतिभाशक्तीचा/ कल्पनाशक्तीचा विचार- पाश्चात्य, संस्कृत आणि मराठी विचार,
पाश्चात्य - प्लेटो, कांट, कोलरिज, फ्रॉइड, लेनिन,
संस्कृत -भरत, अभिनवगुप्त, भट्टलोलक, अश्वघोष, दिग्नाग आणि धर्मकिर्ती
मराठी- बा.सी. मर्ढेकर, प्रभाकर पाध्ये, कॉ.शरद पाटील, यशवंत मनोहर यांचा विचार.
२) साहित्याची आस्वादप्रक्रिया -वाचनप्रक्रिया, कालधिष्ठित, संश्लेषण-विश्लेषण प्रक्रिया, वर्गीकरण आणि मूल्यमापन इ.
३) साहित्यिक ज्ञानक्षमता - जोनाथन कलर

परीक्षापद्धती :

''साहित्यशास्त्र - भाग १'' या अभ्यासपत्रिकेसाठी दोन पद्धतींनी परीक्षा घेतली जाईल.

अ) अंतर्गत परीक्षा - ४० गुण

आ) सत्रांत परीक्षा - ६० गुण

अ) अंतर्गत चाचणी परीक्षा : एकूण ४० गुण.

४० गुणांसाठी, विषय अध्यापक, सबंधित सत्रात २०-२० गुणांच्या दोन अंतर्गत परीक्षा आयोजित करतील. याअंतर्गत परीक्षांच्या निश्चित केलेल्या तारखांची घोषणा, सत्राचे अध्यापन सुरू झाल्यानंतरच्या पहिल्या दोन आठवड्यात केली जाईल. संबंधित अंतर्गत परीक्षांच्या निकालाची तारीख आधी घोषित करून, त्या दिवशी तपासलेल्या उत्तरपत्रिका परीक्षार्थींना दाखविण्यात येतील.

आ) सत्रांत परीक्षा : एकूण ६० गुण.

वरीलपैकी प्रत्येक घटकावर आधारलेले ३ प्रश्न पर्यायांसह विचारले जावेत. चौथा प्रश्न हा प्रत्येक घटकावर आधारित ३ टिपांचा असावा, व त्यांना अंतर्गत पर्याय असावेत.

संदर्भ ग्रंथसूची

१. कुळकणी वा.ल.;साहित्य स्वरूप आणि समीक्षा, पाप्युलर प्रकाशन मुंबई,१९७५
२. गाडगीळ गंगाधर; खडक आणि पाणी, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई,१९६०
३. गाडगीळ स.रा.; काव्यशास्त्रप्रदीप, मोघे प्रकाशन, कोल्हापूर,१९६२
४. जोग रा.श्री; अभिनव काव्यप्रकाश, व्हीनस प्रकाशन, पुणे,१९९७
५. देशपांडे ग.त्र्य; भारतीय साहित्यशास्त्र, पॉप्युलर प्रकाशन, १९८०
६. धोंगडे रमेश; शैलीवैज्ञानिक समीक्षा, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे, १९९८
७. निरगुडकर भारती; समीक्षासंहिता, शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर,२०१२
८. नेमाडे भालचंद्र; साहित्याची भाषा, साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद, १९८७
९. पाटणकर रा.भा; सौदर्यमीमांसा, मौज प्रकाशन, मंबई, १९७४
१०. पाटणकर वसंत: साहित्यशास्त्र : स्वरूप आणि समस्या, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे, २००६
११. पाटील गंगाधर; समीक्षेची नवी रूपे, मॅजेस्टिक बुक स्टॉल, मुंबई,१९५५ (प्र.आ)
१२. पाटील गंगाधर; समीक्षामीमांसा, मौज प्रकाशन, मुंबई, २०११
१३. पाध्ये प्रभाकर, सौदर्यानुभव, इस्थेटिक्ससोसायटी आणि मौज प्रकाशन, मुंबई,१९७७
१४. बेडेकर दि.के.; साहित्यविचार, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई,१९६४
१५. मर्ढेकर बा.सी.; कला आणि मानव, (अनु.जोशी रा.भी.), मौज प्रकाशन, मुंबई,१९८३
१६. मर्ढेकर बा.सी.; साहित्य आणि सौदर्य, मौज प्रकाशन, मुंबई, (प्र.आ.१९५५), तृ.आ.१९८३
१७. मालशे मिलिंद, आधुनिक भाषाविज्ञान, सिद्धांत आणि उपयोजन, लोकवाङ्मयगृह मुंबई, १९९५
१८. रसाळ सुधीर, कविता आणि प्रतिमा, मौज प्रकाशन, मुंबई, १९८२
१९. रायकर सीताराम व इतर (संपा), वाङ्मयीन वाद :संकल्पना व स्वरूप, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे, १९९०
२०. रेगे पु.शि.; छांदसी, मौज प्रकाशन, १९६८.
२१. वेलेक रेने व ऑस्टीन वॉरेन; साहित्यसिद्धांत, अनु.मालशे स.गं.महाराष्ट्र राज्य संस्कृती मंडळ, मुंबई.

२२. वैद्य सरोजनी व इतर; (संपा), वाङ्मयीन महत्ता, मराठी विभाग, मुंबई विद्यापीठ आणि लोकवाङ्मयगृह मुंबई.
२३.पाटील, शरद; दासशूद्रांचीगुलामगिरी : खंड १ व २, मावळाई प्रकाशन, पुणे.
२४. पाटील, शरद; अब्राह्मणीकला व साहित्याचे सौदर्यशास्त्र, मावळाई प्रकाशन, पुणे.
२५. पाटील, शरद; जातीव्यवस्थाक सामंती सेवकत्त्व, मावळाई प्रकाशन, पुणे.
२६. मनोहर यशवंत, नवे साहित्यशास्त्र, युगसाक्षी प्रकाशन, नागपूर
२७. मनोहर यशवंत, साहित्याचे इहवादी सौदर्यशास्त्र, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे.
२८. मनोहर यशवंत, सत्याचे सौदर्य आणि सौदर्याचे सत्य, सुवर्णमुद्रा प्रकाशन, पुणे.
२९.Daiches, David: Critical Approachesto Literature, Longmans, London,1963, (IndianRept)
३०.Lodge, David (ed): 20th Century Literary Criticism: A Reader, Longmans, Londonand New York, 1972
३१. Lodge, David (ed) :Modern Criticismand Theory: A Reader, Longmans, America,1991(5th Edition)
३२.Wellek, Reneand Warren, Austin : Theory of Literature, Jonathan Cape, London,1961
३३.नियतकालिकांतील संदर्भ; पाटील गंगाधर, चिह्नमिमांसा, अनुष्ठुभ, जाने-फेब्रु, १९९२, लेख ४

SEMESTER - 1, PAPER NO II (PAMAR 102)

एम.ए.भाग १, मराठी, सत्र पहिले, श्रेयांकने ६, व्याख्याने ६०

उपयोजित समीक्षा- भाग १

संकल्पना :

साहित्यसमीक्षा उपयोजनाचा ज्ञानव्यवहार विद्यार्थ्यांच्या लक्षात यावा. वेगवेगळ्या समीक्षा पद्धतींचा नमुनादर्श त्यांच्या लक्षात यावेत. कलाकृतीची व्यामिश्रता लक्षात घेऊन वाचन - आकलन - अर्थग्रहण, सौदर्यग्रहण व मूल्यमापन करण्याची क्षमता वाढावी. त्यासाठी आवश्यक ती जीवनदृष्टी, जीवनातील गुंतागुंत, वेगवेगळ्या समीक्षापद्धती आणि वाङ्मयीन दृष्टिकोन याविषयी सखोल जाण निर्माण व्हावी.

मुळात या अभ्यासपत्रिकेत विद्यार्थ्यांना समीक्षेविषयीचे पद्धतशीर प्रशिक्षण देणे, अपेक्षित आहे. समीक्षापद्धतींच्या तात्त्विक व उपयोजित (Theoretical and applied) अंगाचे स्वरूप स्पष्ट करणे आवश्यक आहे. त्यामुळे अभ्यासकांचा समीक्षाव्यवहार प्रगल्भ व्हावा असा या अभ्यासपत्रिकेचा उद्देश आहे.

घटक १ :समीक्षेचे स्वरुप व समीक्षेची उद्दिष्ट्ये, **श्रेयांकने २, व्याख्याने २०**

घटक २ : रुपवादी समीक्षापद्धती, **श्रेयांकने १, व्याख्याने १०**

घटक ३ : मानसशास्त्रीय समीक्षापद्धती, **श्रेयांकने १, व्याख्याने १०**

घटक ४ : उपयोजित समीक्षा रुपवादी समीक्षापद्धतीनुसार, श्रेयांकने **२, व्याख्याने २०**

१. कथा : जी.ए.कुलकर्णी, आणि कमल देसाई यांच्या कथा
२. कविता :वामन पंडित, संत मुक्ताबाई, पु.शि. रेगे, आरती प्रभू, ग्रेस

(कथा आणि कविता नंतर कळविल्या जातील.)

परीक्षापद्धती :

"उपयोजित समीक्षा - भाग १" या अभ्यासपत्रिकेसाठी दोन पद्धतींनी परिक्षा घेतली जाईल.

अ) अंतर्गत परीक्षा - ४० गुण

आ) सत्रांत परीक्षा - ६० गुण

अ) अंतर्गत चाचणी परीक्षा : एकूण ४० गुण.

४० गुणांसाठी, विषय अध्यापक, सबंधित सत्रात २०-२० गुणांच्या दोन अंतर्गत परीक्षा आयोजित करतील. याअंतर्गत परीक्षांच्या निश्चित केलेल्या तारखांची घोषणा, सत्राचे अध्यापन सुरू झाल्यानंतरच्या पहिल्या दोन आठवड्यात केली जाईल. संबंधित अंतर्गत परीक्षांच्या निकालाची तारीख आधी घोषित करून, त्या दिवशी तपासलेल्या उत्तरपत्रिका परीक्षार्थींना दाखविण्यात येतील.

आ) सत्रांत परीक्षा : एकूण ६० गुण.

वरीलपैकी प्रत्येक घटकावर आधारलेले ३ प्रश्न पर्यायांसह विचारले जावेत. चौथा प्रश्न हा प्रत्येक घटकावर आधारित ३ टिपांचा असावा, व त्यांना अंतर्गत पर्याय असावेत.

संदर्भ ग्रंथसूची

१) कुलकणी, गो.म.; मराठीसाहित्यातीलस्पंदने, सुपर्ण प्रकाशन, पुणे,१९८५.
२) कुलकणी, वा.ल.;साहित्य आणि समीक्षा, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई,१९६३
३) कुलकणी, गो.म.; नवसमीक्षा, : काही प्रवाह, मेहता प्रकाशन, पुणे, १९८२
४) कोतापल्ले, नागनाथ; साहित्य आणि समाज, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे,२००७
५) गाडगीळ, गंगाधर; साहित्याचे मानदंड, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई,१९७७
६) जाधव, मनोहर (संपा); समीक्षेच्या नव्या संकल्पना, गोमंतक मराठी अकादमी, पणजी,१९९६
७) जाधव, रा.ग.; वाङ्मयीन आकलन, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई,१९७७
८) जाधव, रा.ग.;सांस्कृतिक मूल्यवेध, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे, १९९२
९) जोशी, अशोक ; मराठीतील साहित्यविचार, आलोचना, जून १९९१
१०) धोंगडे आश्विनी, स्त्रीवादी समीक्षा : स्वरूप आणि उपयोजन
११) नाईक, राजीव आणि इतर; सौदर्यविचार, मुंबई मराठीसाहित्य संघ, मुंबई,१९८३
१२) निरगुडकर, भारती; समीक्षासंहिता, शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर २०१२
१३) पाटणकर, रा.भा ; सौदर्यमीमांसा, मौज प्रकाशन, मुंबई,१९७४
१४) पाटणकर, वंसत; कविता : संकल्पना, निर्मिती आणि समीक्षा, अनुभव प्रकाशन, मुंबई १९९५
१५) पाटील गंगाधर; समीक्षेची नवी रूपे, मॅजेस्टिक प्रकाशन, मुंबई, १९८१
१६) पाटील गंगाधर; समीक्षामीमांसा, मौज प्रकाशन, मुंबई, २०११
१७) पाटील, म.सु.; आदिबंधात्मक समीक्षा, नीहारा प्रकाशन, पुणे १९८९
१८) भागवत विद्युत, स्त्रीप्रश्नाची वाटचाल
१९) भागवत, श्री. पु. व इतर;साहित्य : अध्यापन आणि प्रकार, मौज प्रकाशन, मुंबई, १९८७
२०) मालशे, मिलिंद, जोशी अशोक ; आधुनिकसमीक्षा सिद्धांत, मौज प्रकाशन, मुंबई, २००७
२१) मेश्राम, केशव व इतर; वाङ्मयीन प्रवृत्ती तत्त्वशोध, प्रतिमा प्रकाशन, २००७
२२) रसाळ, सुधीर ; कविता आणि प्रतिमा, मौज प्रकाशन, मुंबई, १९८२
२३) वरखेडे, मंगला; स्त्रियांचेकथालेखन - नवी दृष्टी, नवी शैली
२४) वरखेडे, मंगला ;स्त्रीप्रश्नाची वाटचाल
२५) शहा, मृणालिनी; टिळक विद्यागौरी (संपा), आधुनिक मराठीसाहित्य आणि सामाजिकता, पद्मगंधा, २००७
२६) शिरवाडकर, के रं; साहित्यवेध, मेहता प्रकाशन, पुणे,१९९६
२७) साठे, मकरंद; मराठी रंगभूमीच्या तीस रात्री
२८) साठे, शारदा; क्षितिजावरील शलाका
२९) खांडगे, मंदा; स्त्रीसाहित्याचा मागोवा - खंड १,२ व ३, साहित्यप्रेमी भगिनीमंडळ, पुणे.
३०) जाधव, मनोहर; साहित्यातील नव्या संकल्पना, स्वरूप प्रकाशन औरंगाबाद.
३१) फडके, भालचंद्र; मराठी लेखिका, चिंता आणि चिंतन, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे.
३२) महाजन, वंदना; मराठी कादंबरीतील स्त्रीवाद, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.

३३) महाजन, वंदना; सांस्कृतिक प्रवाहांची स्त्रीवादी समीक्षा, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
३४) महाजन, वंदना; स्त्रीवाद आणि मराठीसाहित्य, विजय प्रकाशन, नागपूर.
३५) महाजन, वंदना; भारतीय स्त्रीवाद:बदलते आयाम (संपा), आमची श्रीवाणी विशेषांक
३६) वरखेडे, मंगला; स्त्रीवाद संकल्पना व उपयोजन, कां.स.वाणी मराठी प्रगत अध्ययन संस्था, धुळे.
३७) Bodkin,Maud,ArchetypalPatternsinPoetry,Oxford,London,1951
३८) Brooks, Cleanth ;TheWellWroughtUrn,Methuen,London,1968
३९)Brooks, Cleanth,Warren Robert Penn; Understanding Drama, Ho lt, Rinehart & Winston, New York, 1961
४०) Daiches, David; Approaches to Literature, Prentice Hall,1965
४१) Ellis, JohnM.; The Theory of Literary Criticism, University of California,1974
४२) Frye, Northrop; FablesofIdentity, Harecourt, Braceand World,1963
४३) Gliksberg,Charles; American Literary Criticism, Hendricks House, New York,1951
४४) May, Westbrook; Twentieth Century Criticism,The Free Press,1974
४५) Jacoby Jolan;The Psychology of C. G.Jung, Kegan Paul Trench, Trubner, London,1942
४६) Philip, Riceand Patricia Waugh, Modern Literary Criticism
४७) Pam, Morris; Literatureand Feminism
४८) Lodge, David; 20th Century Literary Criticism, Longman, London,1990
४९) Robey, David; Modern Literary Theory, Batsford,1986
५०) Wilfred Guerinand Others; A Handbookofcriticalapproaches to Literature, Oxford University Press,1992

SEMESTER - 1, PAPER NO III (PAMAR 103)

एम.ए.भाग १, मराठी, सत्र पहिले, श्रेयांकने ६, व्याख्याने ६०

आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास - भाग १ (१९४५ ते २०००)

संकल्पना :

मराठी इतिहास लेखनाच्या पद्धती, स्वरूप आणि संकल्पना विद्यार्थ्यांच्या लक्षात यावी. वेगवेगळ्या विचारव्यूहातून आणि समीक्षापद्धतीतून वाङ्मयीन इतिहासाकडे बघण्याचे दृष्टिकोन विकसित व्हावेत, सांस्कृतिक, सामाजिक परिस्थितीच्या अनुषंगाने साहित्यात झालेले बदल अभ्यासकांच्या लक्षात यावेत. वाङ्मय इतिहास लेखनातील कालक्रम, वाङ्मयाशी सबंधित असणाऱ्या प्रेरणा, स्वरूप, प्रयोजन, विविधता व विकास लक्षात घेऊन अभ्यासकांनी निबंध, कादंबरी, कथा, नाटक, काव्य, चरित्र-आत्मचरित्र, ललितगद्य या साहित्यप्रकारांचा अभ्यास करावा. नवसाहित्य आणि उत्तर आधुनिकसाहित्य यांच्यातील साम्यभेद लक्षात घेऊन या काळातील वेगवेगळ्या वाङ्मयीन प्रवाह आणि विचार प्रवाहांच्याआधारे वाङ्मय इतिहास लेखनाची चिकित्सा अभ्यासणे असा अभ्यासपत्रिकेचा उद्देश आहे.

घटक १ : वाङ्मय इतिहास लेखनसंकल्पना व स्वरुप, वाङ्मय इतिहास लेखनाच्या पद्धती- वसाहतवादी, राष्ट्रवादी, वंचितांच्या (सबाल्टन) इतिहास लेखनाची पद्धती, स्त्रीवादी इतिहास लेखन पद्धती, मार्क्सवादी इतिहासलेखन पद्धती**श्रेयांकन १, व्याख्याने १०**

घटक २ : वैचारिक निबंधवाङ्मय (१९४५-२०००), **श्रेयांकन १, व्याख्याने १०**

घटक ३ : कविता (१९४५-१९६०), कविता (१९६०-२०००), **श्रेयांकन २, व्याख्याने २०**

घटक ४ : कादंबरी (१९४५-१९६०), कादंबरी (१९६०-२०००), **श्रेयांकन २, व्याख्याने २०**

(या साहित्यप्रकारांची पूर्वपिठीका नोंदवावी)

परीक्षापद्धती :

"आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास - भाग १" या अभ्यासपत्रिकेसाठी दोन पद्धतींनी परिक्षा घेतली जाईल.

अ) अंतर्गत परीक्षा - ४० गुण

आ) सत्रांत परीक्षा - ६० गुण

अ) अंतर्गत चाचणी परीक्षा : एकूण ४० गुण.

४० गुणांसाठी, विषय अध्यापक, सबंधित सत्रात २०-२० गुणांच्या दोन अंतर्गत परीक्षा आयोजित करतील. याअंतर्गत परीक्षांच्या निश्चित केलेल्या तारखांची घोषणा, सत्राचे अध्यापन सुरू झाल्यानंतरच्या पहिल्या दोन आठवड्यात केली जाईल. संबंधित अंतर्गत परीक्षांच्या निकालाची तारीख आधी घोषित करून, त्या दिवशी तपासलेल्या उत्तरपत्रिका परीक्षार्थींना दाखविण्यात येतील.

आ) सत्रांत परीक्षा : एकूण ६० गुण.

वरीलपैकी प्रत्येक घटकावर आधारलेले ३ प्रश्न पर्यायांसह विचारले जावेत. चौथा प्रश्न हा प्रत्येक घटकावर आधारित ३ टिपांचा असावा, व त्यांना अंतर्गत पर्याय असावेत.

संदर्भ ग्रंथसूची

1) काळे के. ना. व इतर (संपा.), मराठी रंगभूमी - मराठी नाटक-घटना आणि परंपरा, मुंबई मराठी साहित्य संघ, मुंबई, १९७१
2) कुरुंदकर नरहर, धार आणि काठ, देशमुख आणि कंपनी पब्लिशर्स, पुणे, १९९० (दु. आ.)
3) कुलकर्णी अनिरुद्ध (संपा.) – प्रदक्षिणा खंड २, कॉंटिनेंटल प्रकाशन, पुणे, २००४ (पुनर्मुद्रण)
4) कुलकर्णी व. दि. व इतर (संपा.)- मराठी नियतकालिकांचा वाड्मयीन अभ्यास, खंड १, मराठी विभाग, मुंबई विद्यापीठ आणि श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे, १९८७, Page 8
5) कुलकर्णी व. दि. व इतर (संपा.) - मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, खंड ६, भाग २, म. सा. प., पुणे,१९९१
6) कुलकर्णी गो. म. व इतर (संपा.) – वाङ्मयेतिहास – सद्यस्थिती आणि अपेक्षा, मेहता पब्लिशिंग हाऊस,पुणे १९९५
7) जोग, रा. श्री. (संपा.) – मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, खंड ५, भाग -१, म. सा. प., व, १९७३
8) जोग, रा. श्री. (संपा.) - मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, खंड ५, भाग -२, म. सा. प., पुणे, १९७३
9) जोशी, प्र. न. - मराठी वाङ्मयाचा विवेचक इतिहास (प्राचीन व अर्वाचीन काल), प्रसादप्रकाशन, पुणे, १९७८
10) देशपांडे, आ. ना., आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, भाग १, व्हीनस प्रकाशन, पुणे,१९९२, (दु. आ.)
11) देशपांडे, आ. ना., आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, भाग २, व्हीनस प्रकाशन, पुणे,१९९२, (दु. आ.)
12) देशपांडे, कुसुमावती, मराठी कादंबरी, मुंबई मराठी साहित्य संघ, मुंबई, १९७५
13) देशमुख, उषा मा. (संपा.) मराठी नियतकालिकांचा वाड्मयीन अभ्यास, खंड २, मराठी विभाग,स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे, १९९४
14) देशमुख, उषा मा. (संपा.) मराठी नियतकालिकांचा वाड्मयीन अभ्यास, खंड ३, मराठी विभाग,स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे, १९९४

15) पवार, गो. मा. व इतर (संपा.) मराठी साहित्य – प्रेरणा व स्वरूप, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, १९८६ १७)

16) पवार, दया आणि इतर (संपा.) डॉ. आंबेडकर गौरव ग्रंथ, महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ, मुंबई, १९९३

17) पुंडे, द. दि. (संपा.), वाड्मयेतिहासाची संकल्पना, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, १९९४

18) पोतदार, द. वा., मराठी गद्याचा इंग्रजी अवतार, ए. पी. बापट बुक सेलर्स, १९२२

19) बनहट्टी, श्री. ना., मराठी नाट्यकला- उद्गम आणि विकास, पुणे विद्यापीठ, पुणे, १९५९

20) बांदिवडेकर, चंद्रकांत, मराठी कादंबरीचा इतिहास, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे, १९८९

21) सरदार, गं. बा., अर्वाचीन मराठी गद्याची पूर्वपीठिका, मॉडर्न बुक डेपो, पुणे, १९३७

22) शेवडे, इंदुमती, मराठी कथा: उद्गम आणि विकास, सोमैया पब्लि. मुंबई, १९७३

23) प्रदक्षिणा, खंड १, काँटिनेंटल प्रकाशन, पुणे, २००२ (पुनर्मुद्रण)

24) महाजन, वंदना; साहित्यइतिहास लेखनाचे नवे दृष्टिकोन, आमची श्रीवाणी विशेषांक.

25) कार, ई.एच; इतिहास म्हणजेकाय, कॉन्टिन्टेल प्रकाशन.

26) इतिहास लेखनमीमांसा, निवडक समाजप्रबोधन पत्रिका :खंड १, लोकवाङ्मयगृह, मुंबई

27) भोसले, नारायण; डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर आणि अब्राह्मणी इतिहास मीमांसा, दिग्नाथ प्रकाशन, पुणे.

28) आठवले, सदाशिव; इतिहासाचे तत्त्वज्ञान, प्राच्यविद्या प्रकाशन, वाई.

SEMESTER - 1, PAPER NO IV (PAMAR 104)

एम.ए.भाग १, मराठी, सत्र पहिले, श्रेयांकने ६, व्याख्याने ६०

भाषाविज्ञान - भाग १

संकल्पना :

भाषाविज्ञानाने भाषाविषयक दृष्टिकोनामध्ये मोलाची भर घातलेली आहे. या अभ्यासातून मिळालेली विशिष्ट भाषानिरपेक्ष तत्त्वे आणि नियम कोणत्याही भाषेच्या व्यापक अशा अभ्यासाला उपकारक ठरत असतात. ऐतिहासिक, वर्णनात्मक आणि सामाजिक भाषा विज्ञानातील विविध संकल्पना आणि दृष्टिकोणांचा विद्यार्थ्यांना परिचय व्हावा. एकाच भाषेची विविध रूपे, त्यात भौगोलिकतेनुसार होणारे बदल, पोटभाषांचे परस्परसबंध, ऐतिहासिकता आणि स्थानिक-सांस्कृतिक परिस्थिती यानुसार भाषेत होणाऱ्या बदलांचा अभ्यास या अभ्यासपत्रिकेत अपेक्षित आहे. विद्यार्थ्यांचे भाषाविषयक दृष्टिकोण स्पष्ट व्हावेत. भाषाविज्ञानाच्याआधारे भाषेचे विश्लेषण करण्याची प्रवृत्ती निर्माण व्हावी हा या अभ्यासपत्रिकेचा उद्देश आहे.

घटक १ :श्रेयांकन १, व्याख्याने १०

ऐतिहासिक भाषाविज्ञानाची मूलतत्त्वे, ऐतिहासिक भाषाविज्ञानाची भूमिका

ऐतिहासिकता आणि तौलनिकता, बहुभाषिक व एकभाषिक पुनर्रचन

घटक २ :श्रेयांकन१, व्याख्याने १०

भाषाकुलसिद्धांत

घटक ३ :श्रेयांकन१, व्याख्याने १०

स्वनपरिवर्तन आणि अर्थपरिवर्तन

घटक ४ :श्रेयांकन १, व्याख्याने १०

मराठी भाषेची पूर्वपीठिका, आर्यभारतीय भाषामधील परिवर्तन, अंतर्वर्तुळ - बहिर्वर्तुळ सिद्धांत

घटक ५ :श्रेयांकन १, व्याख्याने १०

कालिकभेद

घटक ६ :श्रेयांकन १, व्याख्याने १०

लिपीविचार - ब्राम्ही, रोमन, देवनागरी आणि मोडी.

परीक्षापद्धती :

''ऐतिहासिक भाषाविज्ञान'' या अभ्यासपत्रिकेसाठी दोन पद्धतींनी परीक्षा घेतली जाईल.

अ) अंतर्गत परीक्षा - ४० गुण

आ) सत्रांत परीक्षा - ६० गुण

अ) अंतर्गत चाचणी परीक्षा : एकूण ४० गुण.

४० गुणांसाठी, विषय अध्यापक, सबंधित सत्रात २०-२० गुणांच्या दोन अंतर्गत परीक्षा आयोजित करतील. याअंतर्गत परीक्षांच्या निश्चित केलेल्या तारखांची घोषणा, सत्राचे अध्यापन सुरू झाल्यानंतरच्या पहिल्या दोन आठवड्यात केली जाईल. संबंधित अंतर्गत परीक्षांच्या निकालाची तारीख आधी घोषित करून, त्या दिवशी तपासलेल्या उत्तरपत्रिका परीक्षार्थींना दाखविण्यात येतील.

आ) सत्रांत परीक्षा : एकूण ६० गुण.

वरीलपैकी प्रत्येक घटकावर आधारलेले ३ प्रश्न पर्यायांसह विचारले जावेत. चौथा प्रश्न हा प्रत्येक घटकावर आधारित ३ टिपांचा असावा, व त्यांना अंतर्गत पर्याय असावेत.

संदर्भ ग्रंथसूची

1) कालेलकर, ना. गो., ध्वनिविचार, मौज प्रकाशन, मुंबई, १९९०
2) ग्रामोपाध्ये, गं. ब., भाषाविचार आणि मराठी भाषा, व्हीनस प्रकाशन, पुणे, १९७९, (दु.आ.)
3) तुळपुळे, शं. गो., यादवकालीन मराठी भाषा, व्हीनस प्रकाशन, पुणे, १९७३
4) दाते, य. रा., महाराष्ट्र शब्दकोश - प्रस्तावना खंड, महाराष्ट्र कोश मंडळ लि. पुणे, १९३२
5) पुंडे, द. दि., सुलभ भाषाविज्ञान, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे, २००५ (दु. आ.)
6) मालशे, सं. गं. व इतर (संपा.), भाषाविज्ञान-ऐतिहासिक व वर्णनात्मक, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे, २००५ मालशे, सं. गं. व इतर (संपा.), भाषाविज्ञानपरिचय, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे, २००५
7) कालेलकर, ना.गो.; भाषा : इतिहास आणि भूगोल, मौज प्रकाशन, मुंबई.
8) कालेलकर, ना.गो.; भाषा आणि संस्कृती, मौज प्रकाशन, मुंबई.
9) केळकर, अशोक.; मराठी भाषेचा आर्थिकसंसार, मराठवाडा सा.प.औरंगाबाद.
10) वानखेडे, रमेश; समाजभाषाविज्ञान, शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर
11) आपटे, माधवी, जयश्री पाटणकर (संपा); सामाजिक भाषाविज्ञान, कक्षा विस्तार, ससंदर्भ प्रकाशन
12) Keiler, Allan R- A Reader in Historical and Comparative Linguistics, (ed.) Halt Rinehartand Winston, New York, 1972
13) Lehman, W. P., Historical Linguistics – An Introduction, Halt Rinehart and Winston, New, York, 1973,

सत्र - दोन

SEMESTER - II, PAPER NO V (PAMAR 105)

एम.ए.भाग १, मराठी, सत्र दुसरे, श्रेयांकने ६, व्याख्याने ६०

साहित्यशास्त्र - भाग २

घटक १ :साहित्याची भाषा : श्रेयांकने २, व्याख्याने २०

अ) साहित्यभाषेविषयीचे काही दृष्टिकोण : शब्दशक्ती, वक्रोक्तीविचार, रुपवादी आणि, संरचनावादी विचार.

आ) साहित्याची भाषा व शैली :रुपक, प्रतिमा, प्रतिक, मिथ, समांतरता
शैलीविचार - संकल्पना, - चार अंगांनी - लेखक, वाचक व साहित्यकृती आणि युगधर्माची शैली.

घटक २ :साहित्यातील प्रवृत्ती - वाद व साहित्याचे वर्गीकरण, श्रेयांकने २, व्याख्याने २०

अ) साहित्यातील प्रवृत्ती, साहित्यातील वाद-प्रवृत्ती या संकल्पनांचे स्पष्टीकरण

अभिजातवाद, रोमॅंटिसिझम, वास्तववाद, अस्तित्त्ववाद स्थूल परिचय)

आ) साहित्याचे वर्गीकरण -

i. भारतीय विचार -
संस्कृत विचार - संस्कृतश्रेणी व्यवस्था - भरत, अभिनवगुप्त
अश्वघोष, दिग्नाग यांची भूमिका

ii. मराठीतील विचार

iii. पाश्चात्य विचार :
१) प्राचीन कालखंड - आदेशात्मक पद्धती - सॉक्रेटिस, ॲरिस्टॉटल, हेगेल
२) क्रोचेची भूमिका
३) आधुनिक कालखंड : वर्णनात्मक पद्धती - इलियट, नॉर्थोप फ्राय, सुसान लॅंगर
४) संरचनावादी पद्धती : रोलां बार्थ्स, रॉबर्ट स्कोल.

घटक ३ :साहित्यातील मूल्यविचार, श्रेयांकने २, व्याख्याने २०

अ) साहित्य मूल्यमापनाविषयीच्या दोन व्यापक भूमिका

लौकिकतावादी भूमिका व स्वायत्ततावादी भूमिका

आ) साहित्याच्या मूल्यमापनासबंधीच्या समस्या.

साहित्यकृती - चांगली की श्रेष्ठ, वस्तूनिष्ठ की ज्ञातृनिष्ठ, सापेक्ष की शाश्वत साहित्यकृती, कलावादी - प्रबोधनवादी - क्रांतीवादी

परीक्षापद्धती :

"साहित्यशास्त्र - भाग २" या अभ्यासपत्रिकेसाठी दोन पद्धतींनी परीक्षा घेतली जाईल.

अ) अंतर्गत परीक्षा - ४० गुण

आ) सत्रांत परीक्षा - ६० गुण

अ) अंतर्गत चाचणी परीक्षा : एकूण ४० गुण.

४० गुणांसाठी, विषय अध्यापक, सबंधित सत्रात २०-२० गुणांच्या दोन अंतर्गत परीक्षा आयोजित करतील. याअंतर्गत परीक्षांच्या निश्चित केलेल्या तारखांची घोषणा, सत्राचे अध्यापन सुरू झाल्यानंतरच्या पहिल्या दोन आठवड्यात केली जाईल. संबंधित अंतर्गत परीक्षांच्या निकालाची तारीख आधी घोषित करून, त्या दिवशी तपासलेल्या उत्तरपत्रिका परीक्षार्थींना दाखविण्यात येतील.

आ) सत्रांत परीक्षा : एकूण ६० गुण.

वरीलपैकी प्रत्येक घटकावर आधारलेले ३ प्रश्न पर्यायांसह विचारले जावेत. चौथा प्रश्न हा प्रत्येक घटकावर आधारित ३ टिपांचा असावा, व त्यांना अंतर्गत पर्याय असावेत.

संदर्भ ग्रंथसूची

१. कुळकर्णी वा.ल.;साहित्य स्वरूप आणि समीक्षा, पाप्युलर प्रकाशन मुंबई,१९७५
२. गाडगीळ गंगाधर;खडक आणि पाणी, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई,१९६०
३. गाडगीळ स.रा.; काव्यशास्त्रप्रदीप, मोघे प्रकाशन, कोल्हापूर,१९६२
४. जोग रा.श्री; अभिनव काव्यप्रकाश, व्हीनस प्रकाशन, पुणे,१९९७
५. देशपांडे ग.त्र्य; भारतीय साहित्यशास्त्र, पॉप्युलर प्रकाशन, १९८०
६. धोंगडे रमेश; शैलीवैज्ञानिकसमीक्षा, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे, १९९८
७. निरगुडकर भारती; समीक्षासंहिता, शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर,२०१२
८. नेमाडे भालचंद्र; साहित्याची भाषा, साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद, १९८७
९. पाटणकर रा.भा; सौदर्यमीमांसा, मौज प्रकाशन, मंबई, १९७४
१०. पाटणकर वसंत: साहित्यशास्त्र : स्वरूप आणि समस्या, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे, २००६
११. पाटील गंगाधर; समीक्षेची नवी रूपे, मॅजेस्टिक बुक स्टॉल, मुंबई,१९५५ (प्र.आ)
१२. पाटील गंगाधर; समीक्षामीमांसा, मौज प्रकाशन, मुंबई, २०११
१३. पाध्ये प्रभाकर, सौदर्यानुभव, इस्थेटिक्ससोसायटी आणि मौज प्रकाशन, मुंबई,१९७७
१४. बेडेकर दि.के.; साहित्यविचार, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई,१९६४
१५. मर्ढेकर बा.सी.; कला आणि मानव, (अनु.जोशी रा.भी.), मौज प्रकाशन, मुंबई,१९८३

१६. मर्ढेकर बा.सी.; साहित्य आणि सौदर्य, मौज प्रकाशन, मुंबई, (प्र.आ.१९५५), तृ.आ.१९८३
१७. मालशे मिलिंद, आधुनिक भाषाविज्ञान, सिद्धांत आणि उपयोजन, लोकवाङ्मयगृह मुंबई, १९९५
१८. रसाळ सुधीर, कविता आणि प्रतिमा, मौज प्रकाशन, मुंबई, १९८२
१९. रायकर सीताराम व इतर (संपा), वाङ्मयीन वाद :संकल्पना व स्वरूप, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे, १९९०
२०.रेगे पु.शि.; छांदसी, मौज प्रकाशन, १९६८.
२१. वेलेक रेने व ऑस्टीन वॉरेन; साहित्यसिद्धांत, अनु.मालशे स.गं.महाराष्ट्र राज्य संस्कृती मंडळ, मुंबई.
२२. वैद्य सरोजनी व इतर; (संपा), वाङ्मयीन महत्ता, मराठी विभाग, मुंबई विद्यापीठ आणि लोकवाङ्मयगृह मुंबई.
२३. पाटील, शरद; दासशूद्रांचीगुलामगिरी : खंड १ व २, मावळाई प्रकाशन, पुणे.
२४. पाटील, शरद;अब्राह्मणी कला व साहित्याचेसौदर्यशास्त्र, मावळाई प्रकाशन, पुणे.
२५. पाटील, शरद;जातीव्यवस्थाक सामंती सेवकत्त्व, मावळाई प्रकाशन, पुणे.
२६. मनोहर यशवंत, नवे साहित्यशास्त्र, युगसाक्षी प्रकाशन, नागपूर
२७. मनोहर यशवंत, साहित्याचे इहवादी सौदर्यशास्त्र, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे.
२८. मनोहर यशवंत, सत्याचे सौदर्य आणि सौदर्याचे सत्य, सुवर्णमुद्रा प्रकाशन, पुणे.
२९.Daiches, David : Critical Approaches to Literature, Longmans, London,1963,(Indian Rept)
३०.Lodge, David (ed): 20th Century Literary Criticism : A Reader, Longmans, Londonand New York, 1972
३१. Lodge, David (ed) : Modern Criticismand Theory : A Reader, Longmans, America, 1991 (5thEdition)
३२.Wellek, Reneand Warren, Austin : Theory of Literature, Jonathan Cape, London, 1961
३३.नियतकालिकांतील संदर्भ; पाटील गंगाधर, चिह्नमिमांसा, अनुष्ठुभ, जाने-फेब्रु, १९९२, लेख४

SEMESTER - II, PAPER NO VI (PAMAR 106)

एम.ए.भाग १, मराठी, सत्र दुसरे, श्रेयांकने ६, व्याख्याने ६०

उपयोजित समीक्षा - भाग दोन

घटक १ :आदिबंधात्मक समीक्षापद्धती, **श्रेयांकने २, व्याख्याने २०**

घटक २ :मार्क्सवादी समीक्षापद्धती, **श्रेयांकने १, व्याख्याने १०**

घटक ३ :स्त्रीवादी समीक्षापद्धती, **श्रेयांकने १, व्याख्याने १०**

घटक ४ : उपयोजित साहित्यकृती, मार्क्सवादी समीक्षापद्धतीनुसार,**श्रेयांकने २, व्याख्याने २०**

१. कादंबरी : क्षिप्रा - शरदचंद्र मुक्तीबोध
२. कविता :विं. दा. करंदीकर, नारायण सुर्वे, नामदेव ढसाळ, प्रफुल्ल शिलेदार, मलिका अमरशेख.
(कविता नंतर कळविण्यात येतींल.)

परीक्षापद्धती :

''उपयोजित समीक्षा'' या अभ्यासपत्रिकेसाठी दोन पद्धतींनी परीक्षा घेतली जाईल.

अ) अंतर्गत परीक्षा - ४० गुण

आ) सत्रांत परीक्षा - ६० गुण

अ) अंतर्गत चाचणी परीक्षा : एकूण ४० गुण.

४० गुणांसाठी, विषय अध्यापक, सबंधित सत्रात २०-२० गुणांच्या दोन अंतर्गत परीक्षा आयोजित करतील. याअंतर्गत परीक्षांच्या निश्चित केलेल्या तारखांची घोषणा, सत्राचे अध्यापन सुरू झाल्यानंतरच्या पहिल्या दोन आठवड्यात केली जाईल. संबंधित अंतर्गत परीक्षांच्या निकालाची तारीख आधी घोषित करून, त्या दिवशी तपासलेल्या उत्तरपत्रिका परीक्षार्थींना दाखविण्यात येतील.

आ) सत्रांत परीक्षा : एकूण ६० गुण.

वरीलपैकी प्रत्येक घटकावर आधारलेले ३ प्रश्न पर्यायांसह विचारले जावेत. चौथा प्रश्न हा प्रत्येक घटकावर आधारित ३ टिपांचा असावा, व त्यांना अंतर्गत पर्याय असावेत.

संदर्भ ग्रंथसूची

१) कुलकणी, गो.म.; मराठी साहित्यातील स्पंदने, सुपर्ण प्रकाशन, पुणे,१९८५.
२) कुलकणी, वा.ल.; साहित्य आणि समीक्षा, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई,१९६३
३) कुलकणी, गो.म.; नवसमीक्षा, : काही प्रवाह, मेहता प्रकाशन, पुणे, १९८२
४) कोतापल्ले, नागनाथ; साहित्य आणि समाज, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे,२००७
५) गाडगीळ, गंगाधर; साहित्याचे मानदंड, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई,१९७७
६) जाधव, मनोहर (संपा); समीक्षेच्या नव्या संकल्पना, गोमंतक मराठी अकादमी, पणजी,१९९६
७) जाधव, रा.ग.; वाङ्मयीन आकलन, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई,१९७७
८) जाधव, रा.ग.;सांस्कृतिक मूल्यवेध, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे, १९९२
९) जोशी, अशोक ; मराठीतील साहित्यविचार, आलोचना, जून १९९१
१०) धोंगडे आश्विनी, स्त्रीवादी समीक्षा : स्वरूप आणि उपयोजन
११) नाईक, राजीव आणि इतर; सौदर्यविचार, मुंबई मराठीसाहित्य संघ, मुंबई,१९८३
१२) निरगुडकर, भारती; समीक्षासंहिता, शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर २०१२
१३) पाटणकर, रा.भा ; सौदर्यमीमांसा, मौज प्रकाशन, मुंबई,१९७४
१४) पाटणकर, वंसत; कविता : संकल्पना, निर्मिती आणि समीक्षा, अनुभव प्रकाशन, मुंबई १९९५
१५) पाटील गंगाधर; समीक्षेची नवी रूपे, मॅजेस्टिक प्रकाशन, मुंबई, १९८१
१६) पाटील गंगाधर; समीक्षामीमांसा, मौज प्रकाशन, मुंबई, २०११
१७) पाटील, म.सु.; आदिबंधात्मक समीक्षा, नीहारा प्रकाशन, पुणे १९८९
१८) भागवत विद्युत, स्त्रीप्रश्नाची वाटचाल
१९) भागवत, श्री. पु. व इतर;साहित्य : अध्यापन आणि प्रकार, मौज प्रकाशन, मुंबई, १९८७
२०) मालशे, मिलिंद, जोशी अशोक ; आधुनिकसमीक्षा सिद्धांत, मौज प्रकाशन, मुंबई, २००७
२१) मेश्राम, केशव व इतर; वाङ्मयीन प्रवृत्ती तत्त्वशोध, प्रतिमा प्रकाशन, २००७
२२) रसाळ, सुधीर ; कविता आणि प्रतिमा, मौज प्रकाशन, मुंबई, १९८२
२३) वरखेडे, मंगला; स्त्रियांचेकथालेखन - नवी दृष्टी, नवी शैली
२४) वरखेडे, मंगला ;स्त्रीप्रश्नाची वाटचाल
२५) शहा, मृणालिनी; टिळक विद्यागौरी (संपा), आधुनिक मराठीसाहित्य आणि सामाजिकता, पद्मगंधा, २००७
२६) शिरवाडकर, के रं; साहित्यवेध, मेहता प्रकाशन, पुणे,१९९६
२७) साठे, मकरंद; मराठी रंगभूमीच्या तीस रात्री
२८) साठे, शारदा; क्षितिजावरील शलाका
२९) खांडगे, मंदा; स्त्रीसाहित्याचा मागोवा - खंड १,२ व ३, साहित्यप्रेमी भगिनीमंडळ, पुणे.
३०) जाधव, मनोहर; साहित्यातील नव्या संकल्पना, स्वरूप प्रकाशन औरंगाबाद.
३१) फडके, भालचंद्र; मराठी लेखिका, चिंता आणि चिंतन, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे.
३२) महाजन, वंदना; मराठी कादंबरीतील स्त्रीवाद, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.

३३) महाजन, वंदना; सांस्कृतिक प्रवाहांची स्त्रीवादी समीक्षा, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
३४) महाजन, वंदना; स्त्रीवाद आणि मराठीसाहित्य, विजय प्रकाशन, नागपूर.
३५) महाजन, वंदना; भारतीय स्त्रीवाद:बदलते आयाम (संपा), आमची श्रीवाणी विशेषांक
३६) वरखेडे, मंगला; स्त्रीवाद संकल्पना व उपयोजन, कां.स.वाणी मराठी प्रगत अध्ययन संस्था, धुळे.
३७) Bodkin, Maud, Archetypal Patternsin Poetry, Oxford, London,1951
३८) Brooks, Cleanth ; The Well Wrought Urn Methuen, London, 1968
३९) Brooks, Cleanth,Warren Robert Penn; Understanding Drama, Holt, Rinehart & Winston, New York, 1961
४०) Daiches, David; Approaches to Literature, Prentice Hall,1965
४१) Ellis, JohnM.; The Theory of Literary Criticism, University of California,1974
४२) Frye, Northrop; Fables of Identity, Harecourt, Braceand World,1963
४३) Gliksberg, Charles; American Literary Criticism, Hendricks House, New York,1951
४४) May, Westbrook; Twentieth Century Criticism,The Free Press,1974
४५) Jacoby Jolan; The Psychology of C. G.Jung, Kegan Paul Trench, Trubner, London,1942
४६) Philip, Riceand Patricia Waugh, Modern Literary Criticism
४७) Pam, Morris; Literatureand Feminism
४८) Lodge, David; 20th Century Literary Criticism, Longman, London,1990
४९) Robey, David; Modern Literary Theory, Batsford,1986
५०) Wilfred Guerinand Others; A Handbook of criticalapproachesto Literature, Oxford University Press,1992

SEMESTER - II, PAPER NO VII (PAMAR 107)

एम.ए.भाग १, मराठी, सत्र दुसरे, श्रेयांकने ६, व्याख्याने ६०

आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास - भाग २

घटक १ :कथा (१९४५-१९६०), कथा (१९६०-२०००), श्रेयांकन २, व्याख्याने २०

घटक २ :नाटक (१९४५--१९६०), नाटक (१९६०-२०००), श्रेयांकन २, व्याख्याने २०

घटक ३ :, ललित गद्य(१९४५--१९६०), ललितगद्य (१९६०-२०००),श्रेयांकन १, व्याख्याने १०

घटक ४ : चरित्र, आत्मचरित्र (१९४५-१९६०), चरित्र, आत्मचरित्र (१९६०-२०००), श्रेयांकन १, व्याख्याने १०

(या साहित्यप्रकारांची पूर्वपिठीका नोंदवावी)

परीक्षापद्धती :

"आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास- भाग २" या अभ्यासपत्रिकेसाठी दोन पद्धतींनी परीक्षा घेतली जाईल.

अ) अंतर्गत परीक्षा - ४० गुण

आ) सत्रांत परीक्षा - ६० गुण

अ) अंतर्गत चाचणी परीक्षा : एकूण ४० गुण.

४० गुणांसाठी, विषय अध्यापक, सबंधित सत्रात २०-२० गुणांच्या दोन अंतर्गत परीक्षा आयोजित करतील. याअंतर्गत परीक्षांच्या निश्चित केलेल्या तारखांची घोषणा, सत्राचे अध्यापन सुरू झाल्यानंतरच्या पहिल्या दोन आठवड्यात केली जाईल. संबंधित अंतर्गत परीक्षांच्या निकालाची तारीख आधी घोषित करून, त्या दिवशी तपासलेल्या उत्तरपत्रिका परीक्षार्थींना दाखविण्यात येतील.

आ) सत्रांत परीक्षा : एकूण ६० गुण.

वरीलपैकी प्रत्येक घटकावर आधारलेले ३ प्रश्न पर्यायांसह विचारले जावेत. चौथा प्रश्न हा प्रत्येक घटकावर आधारित ३ टिपांचा असावा, व त्यांना अंतर्गत पर्याय असावेत.

संदर्भ ग्रंथसूची

1) काळे के. ना. व इतर (संपा.), मराठी रंगभूमी - मराठी नाटक-घटना आणि परंपरा, मुंबई मराठी साहित्य संघ, मुंबई, १९७१
2) कुरुंदकर नरहर, धार आणि काठ, देशमुख आणि कंपनी पब्लिशर्स, पुणे, १९९० (दु. आ.)

3) कुलकर्णी अनिरुद्ध (संपा.) – प्रदक्षिणा खंड २, कॉंटिनेंटल प्रकाशन, पुणे, २००४ (पुनर्मुद्रण)

4) कुलकर्णी व. दि. व इतर (संपा.)- मराठी नियतकालिकांचा वाङ्मयीन अभ्यास, खंड १, मराठी विभाग, मुंबई विद्यापीठ आणि श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे, १९८७, Page 8

5) कुलकर्णी व. दि. व इतर (संपा.) - मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, खंड ६, भाग २, म. सा. प., पुणे,१९९१

6) कुलकर्णी गो. म. व इतर (संपा.) – वाङ्मयेतिहास – सद्यस्थिती आणि अपेक्षा, मेहता पब्लिशिंग हाऊस,पुणे १९९५

7) जोग, रा. श्री. (संपा.) – मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, खंड ५, भाग -१, म. सा. प., व, १९७३

8) जोग, रा. श्री. (संपा.) - मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, खंड ५, भाग -२, म. सा. प., पुणे, १९७३

9) जोशी, प्र. न. - मराठी वाङ्मयाचा विवेचक इतिहास (प्राचीन व अर्वाचीन काल), प्रसादप्रकाशन, पुणे, १९७८

10) देशपांडे, अ. ना., आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, भाग १, व्हीनस प्रकाशन, पुणे,१९९२, (दु. आ.)

11) देशपांडे, अ. ना., आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, भाग २, व्हीनस प्रकाशन, पुणे,१९९२, (दु. आ.)

12) देशपांडे, कुसुमावती, मराठी कादंबरी, मुंबई मराठी साहित्य संघ, मुंबई, १९७५

13) देशमुख, उषा मा. (संपा.) मराठी नियतकालिकांचा वाङ्मयीन अभ्यास, खंड २, मराठी विभाग,स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे, १९९४

14) देशमुख, उषा मा. (संपा.) मराठी नियतकालिकांचा वाङ्मयीन अभ्यास, खंड ३, मराठी विभाग,स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे, १९९४

15) पवार, गो. मा. व इतर (संपा.) मराठी साहित्य – प्रेरणा व स्वरूप, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, १९८६ १७)

16) पवार, दया आणि इतर (संपा.) डॉ. आंबेडकर गौरव ग्रंथ, महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृतीमंडळ, मुंबई, १९९३

17) पुंडे, द. दि. (संपा.), वाङ्मयेतिहासाची संकल्पना, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, १९९४

18) पोतदार, द. वा., मराठी गद्याचा इंग्रजी अवतार, ए. पी. बापट बुक सेलर्स, १९२२

19) बनहट्टी, श्री. ना., मराठी नाट्यकला- उद्गम आणि विकास, पुणे विद्यापीठ, पुणे, १९५९

20)बांदिवडेकर, चंद्रकांत, मराठी कादंबरीचा इतिहास, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे, १९८९

21)सरदार, गं. बा., अर्वाचीन मराठी गद्याची पूर्वपीठिका, मॉडर्न बुक डेपो, पुणे, १९३७

22)शेवडे, इंदुमती, मराठी कथा: उद्गम आणि विकास, सोमैया पब्लि. मुंबई, १९७३

23) प्रदक्षिणा, खंड १, कॉंटिनेंटल प्रकाशन, पुणे, २००२ (पुनर्मुद्रण)Page 9

24) महाजन, वंदना; साहित्यइतिहास लेखनाचे नवे दृष्टिकोन, आमची श्रीवाणी विशेषांक.

25) कार, ई.एच; इतिहास म्हणजेकाय, कॉन्टिन्टेल प्रकाशन.

26) इतिहास लेखनमीमांसा, लोकवाङ्मयगृह, मुंबई

27) भोसले, नारायण; डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर आणि अब्राह्मणी इतिहास मीमांसा, दिग्नाथ प्रकाशन, पुणे.

28) आठवले, सदाशिव; इतिहासाचे तत्त्वज्ञान, प्राच्यविद्या प्रकाशन, वाई.

SEMESTER - II, PAPER NO VIII (PAMAR 108)

एम.ए.भाग १, मराठी, सत्र दुसरे, श्रेयांकने ६, व्याख्याने ६०

भाषाविज्ञान - भाग दोन

घटक १ : श्रेयांकन १, व्याख्याने १०

वर्णनात्मक भाषाविज्ञानाची मूलतत्त्वे, सोस्यूर, ब्लूमफिल्ड व चॉम्स्की यांचे भाषास्वरुपविषयक सिद्धांत.

घटक २ : श्रेयांकन १, व्याख्याने १०

ध्वनिविचार : स्थान व प्रयत्नावर आधारित स्वनांचे वर्गीकरण, मानस्वर, उच्चार व लेखन यांतील अंतर, स्वनिक प्रतिलेखन.

स्वनिमविचार - स्वन-स्वनिम-स्वनांतर, खंडात्मक व खंडाधिष्ठित स्वनिम, मराठीचे स्वनिम.

घटक ३ :श्रेयांकन १, व्याख्याने १०

पदविचार : रूपिका, रूपिम, रूपिकांतर, स्वनरूपिका या संकल्पनांचे प्रकारभेद, प्रक्रियासह स्पष्टीकरण.

घटक ४ :श्रेयांकन १, व्याख्याने १०

वाक्यविचार : प्रथमोपस्थितसंघटक, विश्लेषणपद्धतीचे स्वरूप, रचनांचे प्रकार, स्तर, वाक्यांचे पृथक्करण.

घटक ५ :श्रेयांकन १, व्याख्याने १०

सामाजिक भाषाविज्ञानाचे स्वरूप व संकल्पना, भाषिक बदल व त्याची कारणे (सामाजिक स्तर व त्याचे परिणाम), भाषिक सापेक्षता सिद्धांत - सपीर आणि व्होर्फ.

घटक ६ :श्रेयांकन १, व्याख्याने १०

व्यवहाराची भाषा, संपर्क भाषा, उपभाषा (व्यक्तिभाषा, स्त्री-पुरूषांची भाषा, जात व्यवस्था, आर्थिक वर्ग आणि भाषा)

परीक्षापद्धत :

''वर्णनात्मक भाषाविज्ञान व समाजभाषाविज्ञान'' या अभ्यासपत्रिकेसाठी दोन पद्धतींनी परिक्षा घेतली जाईल.

अ) अंतर्गत परीक्षा - ४० गुण

आ) सत्रांत परीक्षा - ६० गुण

अ) अंतर्गत चाचणी परीक्षा : एकूण ४० गुण.

४० गुणांसाठी, विषय अध्यापक, सबंधित सत्रात २०-२० गुणांच्या दोन अंतर्गत परीक्षा आयोजित करतील. याअंतर्गत परीक्षांच्या निश्चित केलेल्या तारखांची घोषणा, सत्राचे अध्यापन सुरू झाल्यानंतरच्या पहिल्या दोन आठवड्यात केली जाईल. संबंधित अंतर्गत परीक्षांच्या निकालाची तारीख आधी घोषित करून, त्या दिवशी तपासलेल्या उत्तरपत्रिका परीक्षार्थींना दाखविण्यात येतील.

आ) सत्रांत परीक्षा : एकूण ६० गुण.

वरीलपैकी प्रत्येक घटकावर आधारलेले ३ प्रश्न पर्यायांसह विचारले जावेत. चौथा प्रश्न हा प्रत्येक घटकावर आधारित ३ टिपांचा असावा, व त्यांना अंतर्गत पर्याय असावेत.

संदर्भ ग्रंथसूची

1) कानडे, मु. श्री., मराठीचा भाषिक अभ्यास, स्नेहवर्धक पब्लिशिंग हाऊस, पुणे, १९९४
2) कालेलकर, ना. गो., भाषा-इतिहास आणि भूगोल, मौज प्रकाशन, मुंबई, १९९५
3) काळे, कल्याण व इतर (संपा.), आधुनिक भाषाविज्ञान (संरचनावादी, सामान्य आणि सामाजिक),प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, २००३ (दु. आ.)
4) काळे, कल्याण व इतर (संपा.). वर्णनात्मक भाषाविज्ञान - स्वरूप आणि पद्धती, गोखले एज्युकेशनसोसायटी, नाशिक, १९८२
5) गजेंद्रगडकर, श्री. न., भाषा आणि भाषाशास्त्र, व्हीनस प्रकाशन, पुणे, १९७९ (दु. आ.)
6) गोविलकर लीला, वर्णनात्मक भाषाविज्ञान, आरती प्रकाशन, डोंबिवली, १९९२
7) धोंगडे रमेश, अर्वाचीन मराठी, कॉंटिनेंटल प्रकाशन, पुणे, १९८३
8) प्रियोळकर, अ. का., ग्रांथिक मराठी भाषा - कोकणी बोली, पुणे विद्यापीठ, पुणे, १९६६
9) मालशे, मिलिंद, आधुनिक भाषाविज्ञान - सिद्धांत आणि उपयोजन, लोकवाड्मय गृह, मुंबई, १९९५ १०)
14)कालेलकर, ना.गो.; भाषा : इतिहास आणि भूगोल, मौज प्रकाशन, मुंबई.
15)कालेलकर, ना.गो.; भाषा आणि संस्कृती, मौज प्रकाशन, मुंबई.
16)केळकर, अशोक.; मराठी भाषेचा आर्थिकसंसार, मराठवाडा सा.प.औरंगाबाद.
17) वानखेडे, रमेश; समाजभाषाविज्ञान, शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर
10)आपटे, माधवी, जयश्री पाटणकर (संपा); सामाजिक भाषाविज्ञान, कक्षा विस्तार, ससंदर्भ प्रकाशन
11)Bloomfield, Leonard, Language, G. Allen and Unwin, London, 1967
12) Grierson, G. A., Linguistic Survey of India, Vol. VIII, Vishessvarasan and Institute, Hoshiyarpur, 1976 १२)
13) Hockett, Charles F. - A Course in Modern Linguistics, Macmillan, New York,1958